

VAIHTOEHTOJA ALAIKÄISEN VANGITSEMISELLE LASTENSUOJELULAISTA.

Poliisin esitutkinnan turvaaminen alaikäisen rikoksesta epäillyn kohdalla.

Teea Lahtinen

4/2019

Tiivistelmä

Tekijä Teea Lahtinen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Vaihtoehtoja alaikäisen vangitsemiselle lastensuojelulaista	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaaja Jenna Perkiökangas ja Satu Rantaeskola	Opinnäytetyön muoto Oikeustieteellinen tutkimus
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä työ on oikeustieteellinen työ, jossa tutustutaan lastensuojelulain tarjoamiin vaihtoehtoihin tutkintavankeudelle. Työ on toteutettu lainsäädäntöjä ja lain normistoja käsittelemällä ja tulkitsemalla. Työn tarkoituksena on tutkia lapsen vangitsemista ja vaihtoehtoisia toimenpiteitä lapsen edun toteutumisen näkökulmasta ja herätellä näin ajatuksia lapsen vangitsemisesta. Tavoitteena on tutustua vaihtoehtoisiin toimenpiteisiin, joita joku voi tulevaisuudessa lähteä viemään pidemmälle ja käytäntöön asti.</p> <p>Opinnäytteen alussa on esitelty työn keskeisin käsite, jonka jälkeen tutkimusmenetelmien kautta lainsäädäntöön. Lopuksi työssä esitellään johtopäätöksiä, joihin olen päätenyt työssä käytettyjen lakien sekä omien kokemusten pohjalta. Työn keskeisimpinä tuloksina on, ettei lainsäädäntö nykyisellään mahdollista lastensuojelulain toimenpiteiden käyttöä vaihtoehtona vangitsemiselle. Kuitenkin lainsäädäntöä hieman kehittämällä sekä toimintamalleja muuttamalla nykyisiä lastensuojelulain rajoitustoimenpiteitä pystyisi hyödyntämään paremmin. Pohdinnoissa on ajatuksia työn toteuttamisesta ja onnistumisesta. Pohdinnoissa on myös muutamia ideoita mahdollisiin jatkotutkimuksiin.</p>	
Sivumäärä 36	Tarkastuskuukausi ja -vuosi Huhtikuu 2019
Avainsanat Alaikäinen, lapsi, vangitseminen, tutkintavankeus, lastensuojelu, oikeusdogmaattinen.	

SISÄLLYS

LYHENTEET	1
1 JOHDANTO	2
1.1 Työn tavoite ja tarkoitus	2
1.2 Lapsen etu.....	3
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	6
2.1 Tutkimuskysymys	6
2.2 Aiheen rajaus	6
2.3 Tutkimusmenetelmä	7
3 LAPSI OSANA RIKOSPROSESSIA.....	9
3.1 Rikosprosessi	9
3.2 Esitutkinta ja sen toimittaminen	9
3.3 Esitutkintaperiaatteet	10
3.4 Pakkokeinoista.....	13
3.4.1 Vangitseminen	15
3.4.2 Vangitsemisen edellytykset	16
3.4.3 Kohtuuttoman pidättämisen ja vangitsemisen kiellot	18
4 LASTENSUOJELU JA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	20
4.1 Lastensuojelulaki	20
4.2 Lastensuojelun prosessi ja asiakkuus	21
4.3 Periaatteet	22
4.4 Huostaanotto ja sijaishuolto	23
4.5 Rajoitustoimenpiteet ja niiden edellytykset.....	24
4.5.1 Liikkumisvapauden rajoittaminen	26
4.5.2 Eristäminen	27
5 LAPSIDIREKTIIVI.....	29
5.1 Direktiivin sisällöstä.....	29
5.2 Täytäntöönpano Suomessa	30

6 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7 POHDINTA	35
LÄHTEET	37

LYHENTEET

COE	Council of Europe
EIS	Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimus
ETL	Esitutkintalaki
LSL	Lastensuojelulaki
PKL	Pakkokeinolaki
PL	Perustuslaki
PoL	Poliisilaki
RL	Rikoslaki
SäädK	Suomen säädöskokoelma
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
YK	Yhdistyneet Kansakunnat

1 JOHDANTO

1.1 Työn tavoite ja tarkoitus

Suomessa vangitaan vuosittain keskimäärin 50 alle 18-vuotiasta henkilöä¹. Osa vangituista on tutkintavankeja ja osa heistä on suorittamassa heille jo tuomittua vankeusrangaistusta. Heitä kaikkia kuitenkin yhdistää vankeuden lisäksi yksi tärkeä asia, he ovat vielä lapsia. Lapseksi heidät määrittelee niin kansainväliset sopimukset kuin kansallinen lainsäädäntökin. ”*Tässä yleissopimuksessa lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä*”, näin todetaan esimerkiksi YK:n lastenoikeuksien yleissopimuksen 1². artiklassa. Saman sisältöinen lause löytyy myös niin lastensuojelulaista kuin esitutkintalaistakin, eikä ole perusteltua tässä työssä poiketa tuosta määritelmästä.

Lapsen asema yhteiskunnassa olisi väistämättä heikompi hänen vajaavaltaisuutensa vuoksi, mikäli siihen ei kiinnitetäisi laintasoista huomiota. Perustuslailla (PL 11.6.1999/731) turvataan lapsen oikeudellinen asema yhdenvertaisena osana muuta väestöä sekä korostetaan samalla lapsen positiivista eriarvoisuutta muun muassa lapsen erityisen suojelun tarpeen vuoksi.³ Erityisen suojelun tarve ei kuitenkaan poista lapsen vastuuta rikollisista teoistaan. Tosin rikoksentehtäjän tulee olla tekohetkellä täyttänyt 15 vuotta ollakseen rangaistusvastuussa ja syyntakeinen⁴. Näin ollen alle 15-vuotiasta ei esimerkiksi voi missään tilanteessa pidättää tai vangita.

Nämä 50 vuosittain vangittua alle 18-vuotiasta ovat siis kaikki vähintään 15-vuotiaita. Siitä huolimatta, jokainen heistä on yhä lapsi. He ovat lapsia, joiden kasvu ja kehitys on yhä kesken. Lapsia, joiden tulisi olla vielä rakastavan ja huolehtivan perheen luona. Lapsia, joiden pitäisi opiskella ikätovereidensa seurassa ja luoda menestyksestä tulevaisuutta. Mutta he istuvat vankilassa siinä missä kovimmatkin aikuiset rikolliset. Näiden kaikkien lasten tulevaisuutta varjostaa vankilassa vietetty aika, jota on mahdotonta saada takaisin.

---

¹ *Polstat, pakkokeinot-kuutio vuosilta 2002-2018.*

² *YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1991, 7.*

³ *Saastamoinen 2016, 1.*

⁴ *Rikoslaki (RL 19.12.1889/39) 3:4.* Henkilö on syyntakeeton silloin, kun hän teonhetkellä ei kykene ymmärtämään tekojensa oikeudenvastaisuutta eikä tosiasiallista luonnetta syvän vajaamielisyyden, mielisairauden tai muun vastaavan vakavan mielenhäiriön vuoksi.

Työni tarkoituksena on herätellä lukijaa ajattelemaan vangitsemista lapsen edun kannalta sekä nimensä mukaisesti pohtia vaihtoehtoja alaikäisen vangitsemiselle esitutinnan aikana. Joitain vaihtoehtoja on jo toki olemassa niin pakkokeinolaissa (PKL 22.7.2011/806), kuten matkustuskielto⁵ ja tehostettu matkustuskielto⁶ kuin lastensuojelulaissakin. Pakkokeinolain mukaiset vaihtoehdot ovat kuitenkin aivan samat kuin aikuisillakin ja lastensuojelulain vaihtoehtoja taas ei ole aiemmin käytetty tässä tarkoituksessa. Sen vuoksi tarkoitukseni onkin tutkia lastensuojelulain tarjoamia vaihtoehtoja, joiden väittäisin jopa turvaavan paremmin lapsen etua kuin muiden lakien. Seuraavaksi avaankin tarkemmin lapsen etua käsitteenä, koska se on työni keskeisin käsite.

1.2 Lapsen etu

Lapsen edun käsite on niin kansainvälisten lasten oikeuksien sopimusten kuin kansallisen lastensuojelulain keskeisimpänä periaatteena sekä sitoo kaikkia viranomaisia tasavertaisesti⁷. Käsitteenä ”lapsen etu” ei kuitenkaan ole millään tapaa yksiselitteinen ja helppo, vaan se tulee määritellä tapauskohtaisesti. Lapsen etu vaihtelee prosessista riippuen⁸. Lapsen edun määritelmä on muotoutunut YK:n lasten oikeuksien sopimuksen sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen⁹ pohjalta. Lapsen etu tarkoittaa lapsen ihmisoikeuksien sekä kokonaisvaltaisen kehityksen toteutumisen turvaamista parhaalla mahdollisella tavalla. Näiden oikeuksien turvaaminen arvioidaan tapauskohtaisesti, jolloin huomioon tulee ottaa muun muassa lapsen henkilökohtainen tilanne, tarpeet ja olosuhteet. Kaikista yleissopimuksessa määritellyistä oikeuksista muodostuu lapsen etu, eikä sopimuksen mukaan näitä oikeuksia saa tulkita negatiivisesti lapsen etuja vaarantaen.¹⁰

Suomessa lapsen etu on turvattu jo perustuslain tasolla, jossa lapsen asemaa yhdenvertaisena kansalaisena on korostettu¹¹. Jo perustuslaissa lapselle on myönnetty myös oikeus erityiseen

---

⁵ PKL 5:1.

⁶ PKL 5:1a.

⁷ Ellonen & Rantaeskola 2016, 24.

⁸ Heikkilä ym. 2018, 27.

⁹ Euroopan ihmisoikeussopimus 1990.

¹⁰ Heinonen 2014, Iivonen 2016, Yleissopimus lapsen oikeuksista 2013, 3 & 9.

¹¹ PL 6 §.

suojeluun lapsen edun mukaisesti¹². Lisäksi Suomea velvoittaa niin YK:n lasten oikeuksien sopimus kuin Euroopan ihmissuojasopimus. Lapsen edun sekä vangitsemisen kannalta oleellisin Suomeakin velvoittava säännös EIS:ssä on artikla 5. Artiklan D kohdassa määritellään yksityiskohtaisesti tilanteet, jolloin lapselta voidaan riistää vapaus. Lapsen edun kannalta tämä yksityiskohtainen määrittely on erittäin tärkeää jo esimerkiksi sen vuoksi, että vankilaa pidetään lapsen normaalille kehitysprosessille aina erityisen haitallisena.¹³

Lapsen oikeuksien komitean mukaan ”lapsen etu” käsitteenä koostuu kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat aineellinen oikeus, perustavanlaatuinen tulkintaperiaate sekä menettelysääntö. Aineellinen oikeus tarkoittaa lapsen oikeutta siihen, että hänen etunsa huomioidaan ensisijaisesti kaikissa viranomaisten tekemissä ratkaisuisissa, jotka koskevat lapsia. Ensisijaisuuden vaatimuksen vuoksi lapsen etua ei päätöksenteossa saa tarkastella muiden huomioitavien seikkojen kanssa samalla tasolla.¹⁴ Lapsen etua punnittaessa toisella puolen voi olla esim. laajempi sosiaalinen etu, johon nähden lapsen etu on ensisijainen¹⁵. YK:n lasten oikeuksien yleissopimus määrittelee lapsen eduksi lapsen oikeuden ihmisarvoiseen elämään, henkiinjäämiseen sekä kehitykseen. Nämä oikeudet lapsen edun ensisijaisuuden kanssa muodostavat lapsen edun yleisperiaatteet.¹⁶

Perustavanlaatuisella tulkintaperiaatteella tarkoitetaan yleissopimuksen mukaan tapaa tulkita lakia tavalla, joka tukee parhaiten lapsen etua. Periaate kuitenkin koskee vain sellaisia tilanteita, joissa lakia on ylipäättään mahdollista tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla. Menettelysäännöllä taas tarkoitetaan prosessuaalista toimintaohjetta. Toimintaohjeen mukaan lapsen edun arvioinnin ja määrittelyn huomioon ottaminen tulee näkyä päätöksenteon perusteluissa. Sopimuksen mukaan punnintaperiaate on oleellinen osa päätöksentekoprosessia. Punnintaperiaatteen mukaan lasta koskevissa päätöksissä tulee perustella muun muassa se, millä tavalla lapsen etua on arvioitu, mihin kriteereihin arvio

---

¹² PL 19 §.

¹³ Marttunen 2008, 104.

¹⁴ Iivonen 2016.

¹⁵ Mahkonen 2003, 47.

¹⁶ Yleissopimus lapsen oikeuksista 2013, 4, 10.

perustuu ja miten kyseistä periaatetta on arvioitu suhteessa sopimuksen muihin periaatteisiin.¹⁷

Yhteenvedona lapsen edussa on kyse lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen sekä oikeuksien toteutumisen turvaamisesta. Lapsen etu ohjailee osaltaan niin Suomen lainsäädäntöä, sosiaalihuollon toimenpiteitä kuin myös lapsen vanhempien ja huoltajien toimintaa. Lapsen edussa ei ole kyse aikuisten mielipiteestä eikä lapsen tahdosta vaan lapsen hyvinvoinnista ja erityisaseman suojelemisesta.¹⁸

---

¹⁷ *Yleissopimus lapsen oikeuksista* 2013, 4.

¹⁸ *Ilvonen* 2016, *Yleissopimus lapsen oikeuksista* 2013, 4.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuskysymys

Heti Helsinkiin harjoittelun vuoksi muuttaessani huomioni kiinnittyi uutisointiin alaikäisten tekemistä rikoksista. Tällaisia uutisia tuntui sillä hetkellä olevan todella paljon ja uutisissa pyörivät rikosnimikkeet olivat vakavia kuten Helsingin Sanomien otsikko ”*Alaikäistä poikaa pahoinpideltiin ja kidutettiin velan vuoksi yksityisasunnossa Helsingissä – ’Järjestäytyneen rikollisuuden toimintamalleihin liittyvää’*”¹⁹, elokuulta 2018 kertoo. Kohtasin harjoitteluni aikana myös useampia tapauksia, joissa alle 18-vuotiaat olivat epäiltyinä vakavista rikoksista ja heitä uhkasi tutkintavankeus tai he olivat jo tutkintavankeudessa.

Nämä tapaukset ja kyseisten nuorten kohtalot saivat minut vakavasti miettimään, onko vankila ikinä oikea paikka nuorelle. Kuitenkin omaan koulutukseeni ja tulevaan ammattiini peilaten samaiset tapaukset aiheuttivat hyvin ristiriitaisia ajatuksia, koska poliisin tehtävänä on mm. ylläpitää jokaista kansalaista koskettavaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä selvittää ja ennalta ehkäistä rikoksia²⁰. Siitä syntyi ajatus, voisiko lapsi välttää jo esitutkinnan aikana vankilan ilman, että kansalaisten oikeusturva ja rikosten selvittäminen vaarantuisivat, joka myöhemmin muotoutui tutkimuskysymykseksi seuraavanlaisena:

Milloin lastensuojelutoimenpiteitä voidaan käyttää alaikäisen vangitsemisen sijaan?

2.2 Aiheen rajaus

Jotta työni pysyisi ammattikorkeakoulun opinnäytetyön rajoissa on aihetta syytä rajata melko tarkasti. Niin lapsen etua, esitutkintaa kuin pakkokeinojakin voisi tarkastella todella laajasti ja monesta näkökulmasta, jolloin työ paisuisi äkisti gradunkin mittaiseksi. Näin ollen olen rajannut työni aiheen koskemaan vain 15-17 -vuotiaita rikoksesta epäiltyjä, jotka ovat sijoitettuna lastensuojelulaitokseen. En siis esimerkiksi käsittele työni kolmannessa luvussa lapsen asemaa rikosprosessissa asianomistajan tai todistajan näkökulmasta ollenkaan.

---

¹⁹ HS, Jussi Salminen ja Juho Jokinen 7.8.2018.

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005818446.html> luettu 8.3.2019

²⁰ Poliisilaki (PolL 872/2011) 1:1.

Vangitseminenkin voi tulla kyseeseen pakkokeinona joko esitutkinnan aikana turvaamistoimenpiteenä tai rikosprosessin myöhemmässä vaiheessa rangaistuksena. Tässä työssä käsittelemme vangitsemista nimenomaan vain turvaamistoimenpiteenä. Tämä rajaus siitä syystä, että alle 18-vuotiaiden vankeusrangaistukselle on jo olemassa useampia vaihtoehtoja ja niitä on myös tutkittu paljon enemmän. Tutkintavankeuden tilanne on kuitenkin hieman erilainen ja eikä siitä juuri ole aiempia tutkimuksia, vaikka syytä ehkä olisikin.

Jätän lisäksi täysin työni ulkopuolelle pakkokeinolaista löytyvät vaihtoehdot vangitsemiselle, kuten jo johdannossakin mainitsemani matkustuskiellon. Tämä siksi, että nämä pakkokeinolain mukaiset vaihtoehdot eivät erityisesti poikkea lasten kuin aikuistenkaan kohdalla toisistaan. Työssäni haluan tutkia nimenomaan monelle poliisille hieman vieraampaa lainsäädäntöä, nimittäin lastensuojelulakia, ja sen tarjoamia vaihtoehtoja pakkokeinolain mukaiselle vangitsemiselle ja tuoda näin esiin uusia näkökulmia.

Perehdyn työssäni pääasiassa vain lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen tai sijoitettavien lasten tilanteeseen, johtuen lastensuojelulain rajoitustoimenpiteistä. Rajoitustoimenpiteet mitä työssäni pohdin vaihtoehtoina alaikäisen vangitsemiselle, ovat mahdollisia vain laitoshuollossa. Jätän näin ollen siis työni ulkopuolelle ison osan muita lastensuojelun toimenpiteitä

2.3 Tutkimusmenetelmä

Oikeustiede on tieteenala, jonka tutkimuskohteena on nimensä mukaisesti oikeus. Oikeustiede käsittää useita eri tieteenhaaroja. Oikeustiede määrittellään muun muassa oikeutta tutkivaksi tieteenksi sekä oikeuden käytännöksi. Oikeustieteen erikoisalat määrittelevät kulloinkin käytettävissä olevat tutkimusmenetelmät. Nämä erikoisalat voidaan myös määrittellä hieman eri tavoin ja esimerkiksi Hirvosen mukaan ne voidaan jakaa mm. lainoppiin, oikeusteoriaan ja oikeuden monitieteisiin. Tämä opinnäytetyö on oikeustieteellinen opinnäytetyö ja nimenomaan lainopillinen työ. Tämän vuoksi en tässä työssä käsittele muita osa-alueita sen tarkemmin, vaan keskityn lainoppiin.²¹

---

²¹ *Hirvonen 2011, 21. Miettinen 2016, 78.*

Lainoppi, toiselta nimeltään oikeusdogmatiikka, on oikeustieteen ydinaluetta. Lainoppi keskittyy tutkimaan voimassaolevaa oikeusnormistoa ja tulkitsemaan niiden sisältöä sekä punnitsemaan oikeusperiaatteita. Tällaisissa tutkimuksissa tutkimusongelma keskittyy selvittämään voimassa olevan oikeuden sisältöä kyseessä olevassa oikeudellisessa ongelmassa. Lainopillinen tutkimus pyrkii tuottamaan tieteellistä tietoa kyseisten oikeusnormien sisällöistä sekä antamaan voimassa olevan lainsäädännön pohjalta vastauksen, miten ongelman mukaisessa tilanteessa tulisi toimia. Lainopin tehtävänä on tulkita voimassa olevia normeja. Näiden tulkintojen takana on aina tutkija, joka normeja tulkitsee. Jotta tulkintoja voidaan pitää relevantteina ja oikeina, on ne perusteltava aina kattavasti. Voimassa olevien oikeusnormien, kuten lain lisäksi, oikeusdogmatiikassa tutkitaan myös muiden oikeuslähteiden (mm. KKO:n päätökset) materiaalin merkitystä.²²

Tämän opinnäytetyön materiaali on kerätty lähes täysin kirjallisista lähteistä. Materiaalina on käytetty lakitekstejä sekä lainvalmistelutöitä, kirjallisuutta, kansainvälisiä sopimuksia sekä EU-direktiivejä. Lisäksi materiaalia on haettu erilaisista lehtiartikkeleista, elektronisista lähteistä sekä virallisista tilastoista, kuten Polstat-tietojärjestelmästä. Työn materiaalit ja tulkinnat on pyritty tekemään hyvää tutkimusetiikkaa noudattaen. Lähteiksi olen valinnut virallisia ja oikeiksi hyväksytyjä lähteitä, joihin työssäni viitataan asianmukaisesti. Työssäni esittämät tulkinnat olen pyrkinyt perustelemaan riittävän tarkasti ja huolellisesti sekä rehellisesti.

Aiempiä tutkimuksia aiheesta ei suoranaisesti ole, minkä vuoksi en ole vertailuaineistoksi ottanut mitään toista tutkimusta. Työssä tarkastelen voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tulkitSEN lainsäätäjän tarkoituksia lakien taustalla. Lisäksi pohdin työssäni, kuinka laajasti kyseisiä lainsäädäntöjä voidaan tulkita lapsen edun hyväksi sekä vaihtoehtoisia toimintamalleja.

---

²² *Hirvonen* 2011, 21-23. *Husa ym.* 2001, 13. *Miettinen* 2016, 114.

3 LAPSI OSANA RIKOSPROSESSIA

3.1 Rikosprosessi

Lapsen etu ja sen ensisijaisuus vaikuttavat vahvasti lapsen asemaan rikosprosessissa²³. Tämän vuoksi lapsen asema poikkeaa jossain määrin aikuisen asemasta samaisessa prosessissa. On kuitenkin syytä myös ymmärtää rikosprosessin pääperiaatteet yleisissä tapauksissa ennen kuin voi ymmärtää niiden eroa lapsen kohdalla. Tässä luvussa käsittelemme rikosprosessin ensimmäistä päävaihetta, eli esitutkintaa hieman yleisellä tasolla sekä suhteessa lapseen. Lisäksi käyn läpi pakkokeinolakia ja sen mukaista vangitsemista.

Rikosprosessi on lailla säännelty prosessioikeuden ala²⁴. Rikosprosessi käsittää kaikki vaiheet rikoksen selvittämisestä aina rangaistuksen täytäntöönpanoon asti. Rikosprosessin ensisijaisena tavoitteena on rikosvastuun toteuttaminen. Toinen rikosprosessin tehtävä on huolehtia jokaisen yksilön oikeusturvasta. Rikosprosessin tulee päästä aineellisesti oikeaan tavoitteeseen oikeudenmukaisesti sekä eettisesti hyväksyttävällä tavalla.²⁵ Lapsen ollessa osana rikosprosessia tämä tarkoittaa pääasiassa tarkastelua lapsen edun näkökulmasta.

3.2 Esitutkinta ja sen toimittaminen

Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen päävaihe, jota sääntelee esitutkintalaki. Esitutkintalaki on yleislaki, joka sisältää keskeisimmät oikeudelliset säännökset epäillyn rikoksen selvittämiseksi. Esitutkinta on laissa määrittelemätön käsite. Käytännössä esitutkinta on kuitenkin määritelty esitutkintalain mukaisten tehtävien pohjalta riittävän selvityksen hankkimiseksi syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä varten epäillystä rikoksesta. Esitutkinnan tehtävänä on hankkia ja jäsentää tarvittava todistusaineisto seuraavien rikosprosessien vaiheiden käyttöön.²⁶ Esitutkintaviranomaisen, tässä tapauksessa poliisin, tulee suorittaa tutkintaa ja harkita mahdollisten esitutkintatoimenpiteiden käytettävyyttä esitutkintalain mukaisesti²⁷.

---

²³ Rantaeskola ym. 2018 137.

²⁴ Helminen 2014, 17.

²⁵ Jokela, 2018, 8; Linna 2012, 3.

²⁶ Jokela 2018, 167.

²⁷ Helminen 2014, 18.

Esitutkintalain 1 luvun 2 §:ssä (ETL 22.7.2011/805) määritellään hyvinkin yksityiskohtaisesti mitä poliisin tulee esitutkinnassa selvittää. Pykälän mukaan esitutkinnan pääasiallinen tehtävä on selvittää mm. epäilty rikos, teko-olosuhteet, aiheutettu vahinko ja asianosaiset asian laadun edellyttämällä tavalla. Muita esitutkinnalle laissa määriteltyjä tehtäviä ovat takavarikon turvaaminen ja täytäntöönpano, asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimuksen selvittämien sekä asianosaisten suostumus asian käsittelemiseen kirjallisessa menettelyssä.²⁸

Esitutkinnan kulku on pääpiirteittäin aina samankaltainen. Esitutkinta tulee aloittaa, kun poliisille tehdyn rikosilmoituksen perusteella on syytä epäillä rikoksen tapahtuneen²⁹. Esitutkinnan alkuun tehdään alustavat toimenpiteet kuten puhutuksia, joiden perusteella tapahtumista saadaan tarkempi kuva ja voidaan mahdollisesti jo sulkea tapaturman mahdollisuus pois. Tämän jälkeen esitutkinnassa tehdään tarvittavat toimenpiteet asian saattamiseksi syyteharkintaan. Näitä esitutkintatoimenpiteitä ovat muun muassa kuulustelut, tekniset tutkimukset sekä muu todistelu ja näytön hankkiminen. Jotta nämä toimenpiteet voidaan suorittaa onnistuneesti, on läpi esitutkinnan mahdollista käyttää pakkokeinoja esitutkinnan turvaamiseksi, joista jäljempänä lisää.³⁰

3.3 Esitutkintaperiaatteet

Esitutkintalaissa on määritelty myös esitutkinnan suorittamista ohjaavat periaatteet, jotka on kirjattu esitutkintalain 4 lukuun. Nämä periaatteet ovat sellaisia, jotka tulee esitutkinnassa ottaa huomioon lakeja tulkittaessa ja sovellettaessa, mutta ne eivät itsessään ole ehdottomia sääntöjä.³¹ Mika Launiala (2013) toteaa kuitenkin väitöskirjassaan ”Esitutkinnan funktiot ja esitutkintaperiaatteet”, esitutkintaperiaatteiden olevan vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ja näin ollen lähempänä oikeussääntöä kuin oikeusperiaatetta. Launialan tulkinnan mukaan siis esitutkintaperiaatteita on ehdottomasti noudatettava esitutkinta- sekä pakkokeinolaissa säädettyjä toimivaltuuksia käytettäessä³².

---

²⁸ Jokela 2018, 167-168.

²⁹ ETL 3:3.

³⁰ Helminen 2014, 32-38.

³¹ Helminen 2014, 88.

³² Launiala 2013, 7-8.

Esitutkintaperiaatteiden tärkeimpänä tehtävänä on tasapainottaa tutkinnan tehokkuuden vaatimuksen sekä esitutkinnan asianosaisten oikeusturvan toteutuminen. Esitutkintaperiaatteilla pyritään turvaamaan erityisesti rikoksesta epäillyn oikeusturvan ja asiallisen kohtelun toteutuminen.³³ Noudatettavat periaatteet esitutkinnassa ovat esitutkintalain 4 luvun mukaan tasapuolisuusperiaate³⁴, syyttömyysolettama³⁵, oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen³⁶, suhteellisuusperiaate³⁷, vähimmän haitan periaate³⁸, hienotunteisuusperiaate³⁹ sekä periaatteeksi rinnastettava pykälä lapsen kohtelusta esitutkinnassa⁴⁰. Seuraavaksi avaan tarkemmin työni kannalta oleellisella laajuudella kyseisiä periaatteita.

Tasapuolisuusperiaatetta kutsutaan myös objektiviteettiperiaatteeksi, mikä kuvastaa säännöksen alkuperäistä tavoitetta⁴¹. Tasapuolisuusperiaate on esitutkintaviranomaisten ”kultainen sääntö”, mikä tarkoittaa, että viranomaisten tulee kohdella virkatoimiensa kohteita tasapuolisesti, myös lapsia⁴². Vaikka kyseisen periaatteen mukaan kaikkia tulee kohdella esitutkinnassa tasapuolisesti, on lapsilla myös esitutkinnassa jo perustuslain määrittelemä positiivinen erityisasema. Tästä hyvänä esimerkkinä on mm. velvoite suorittaa esitutkinta kiireellisesti, kun epäilty on alle 18-vuotias.⁴³ Objektiviteettiperiaate taas kuvaa periaatteen tavoitetta aineellisen totuuden selvittämiseen tutkittavassa tapauksessa. Viranomaisten tulee siis esitutkinnassa selvittää sekä ottaa huomioon niin rikoksesta epäillyn puolesta kuin häntä vastaan vaikuttavat seikat sekä todisteet.⁴⁴ Tasapuolisuusperiaatteen vaatimus tulee esiin muun muassa kuulustelujen toimittamisessa ja kirjaamisessa sekä todisteiden hankkimisessa⁴⁵.

---

³³ *Helminen* 2014, 89.

³⁴ ETL 4:1.

³⁵ ETL 4:2.

³⁶ ETL 4:3.

³⁷ ETL 4:4.

³⁸ ETL 4:5.

³⁹ ETL 4:6.

⁴⁰ ETL 4:7.

⁴¹ *HE* 14/1985 vp, 11-12.

⁴² *Helminen* 2014, 91.

⁴³ *Ellonen ym.* 2016, 77, *ETL* 3:11 §.

⁴⁴ *HE* 14/1985 vp, 12.

⁴⁵ *Helminen* 2014, 92-93.

Syyttömyysolettaman mukaisesti rikoksesta epäiltyä tulee kohdella esitutkinnassa syyttömänä. Tämä on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin perustekijöistä ja sitä on säännelty paljon myös kansainvälisissä sopimuksissa.⁴⁶ Työni kannalta tällä periaatteella ei kuitenkaan ole sen suurempaa merkitystä niin kuin ei ole esitutkintalain 4 luvun 3 pykälälläkään. Sen mukaan epäillyllä on itsekriminointisuoja, eikä hänen näin ollen tarvitse myötävaikuttaa sen rikoksen selvittämiseen, mistä häntä epäillään.

Suhteellisuusperiaate sekä vähimmän haitan periaate sen sijaan ovat hyvinkin oleellisia työni kannalta. Suhteellisuusperiaate löytyy nimittäin niin pakkokeinolaista kuin lastensuojelulaista. Esitutkintalain mukaisen suhteellisuusperiaatteen tarkoituksena on mitoittaa henkilön oikeuksiin puuttuvat esitutkintatoimenpiteet puolustettavassa suhteessa muun muassa selvitettävään rikokseen sekä henkilöön liittyviin seikkoihin, kuten ikään ja terveyteen nähden.⁴⁷ Lastensuojelulain mukainen suhteellisuusperiaate taas painottaa toimenpiteiden sopivaa suhdetta lastensuojelun tavoitteisiin nähden⁴⁸. Näistä tavoitteista ja toimintamalleista lisää luvussa 4.

Vähimmän haitan periaatetta tarkastellaan usein suhteellisuusperiaatteen rinnalla. Tämä johtuu siitä, että periaatteiden tavoitteet ovat tietyllä tapaa samankaltaiset. Vähimmän haitan periaatteeseen kuuluu negatiivinen velvoite olla puuttumatta kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan tarkoituksen saavuttamiseksi sekä olla aiheuttamatta tarpeetonta vahinkoa tai haittaa kenellekään.⁴⁹ Tämä periaate on erityisesti pakkokeinojen käytössä tärkeä, ja sen vuoksi tarkastelen sitä pakkokeinolain osalta vielä myöhemmin työssäni tarkemmin⁵⁰.

Hienotunteisuusperiaatteen tarkoituksena on suojata asianosaisia joutumasta aiheettomasti epäillyn alaiseksi sekä epäasialliselta kohtelulta esimerkiksi huomioimalla asianomistajan

---

⁴⁶ *Jokela* 2018, 169.se

⁴⁷ *HE 222/2010 vp*, 193; *Helminen* 2014, 97-98.

⁴⁸ *Räty* 2015, 56.

⁴⁹ *HE 222/2010 vp*, 194.

⁵⁰ *Helminen* 2014, 100.

kokema syvä järkytys⁵¹. Hienotunteisuusperiaate vaikuttaa vahvasti myös vapautensa menettäneiden kohteluun sekä liittyy tiiviisti muihin esitutkintaperiaatteisiin kuten vähimmän haitan periaatteeseen sekä esitutkintalain 4:7 §:n mukaisesti lasten kohteluun esitutkinnassa. Nimenomaan lasten kohdalla esitutkinnassa korostuu hienotunteisuusperiaatteen merkitys.⁵²

Esitutkintalaissa on erikseen säädetty lasten kohtelusta esitutkinnassa, mikä jo itsessään asettaa lapset erityisasemaan. Esitutkintalain 4 luvun 7 §:ssä säädetään, että ”alle 18-vuotiasta on kohdeltava esitutkinnassa hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla”. Pykälää koskevan hallituksen esityksen mukaan tulisi myös huolehtia siitä, ettei esitutkinnan aikaiset tutkintatoimenpiteet aiheuta lapselle tarpeetonta haittaa hänelle tärkeässä ympäristössä, kuten koulussa tai työpaikassa. Hallituksen esityksen mukaan kaikissa lapseen kohdistetuissa tutkintatoimenpiteissä tulisi ottaa huomioon lapsen ominaisuudet. Tutkintatoimenpiteiden tulisi olla myös sellaisia, että niillä voitaisiin puuttua vaikuttavasti ja kasvattavalla tavalla lapsen tekoon.⁵³ Tämän lisäksi kyseisessä pykälässä säädetään esitutkintaviranomaisen velvollisuudesta neuvotella tarvittaessa muun muassa lääkärin kanssa voidaanko lapseen kohdistaa tiettyjä esitutkintatoimenpiteitä, kuten esimerkiksi vangitsemista⁵⁴.

3.4 Pakkokeinoista

Pakkokeinot ovat keinoja, joiden avulla esitutkinta voidaan suorittaa ja turvata. Pakkokeinojen käytöstä säännellään pakkokeinolaissa, joka on yleislaki. Laki sisältää keskeisimmät säännökset siitä, millaisia henkilön oikeuksiin puuttuvia toimenpiteitä esitutkintaviranomaisilla on käytettävissä tutkittavan rikoksen selvittämiseen. Pakkokeinoilla tarkoitetaan sellaisia julkisen vallan toimenpiteitä, joilla puututaan henkilön perustuslailla ja ihmisoikeussopimuksilla suojattuihin oikeushyviin rikosprosessin

---

⁵¹ HE 222/2010 vp, 194.

⁵² Helminen 2014, 101-102.

⁵³ HE 222/2010 vp, 194.

⁵⁴ Helminen 2014, 103.

turvaamiseksi. Yksi tällainen oikeushyvä on myös lapsen etu, joka näin ollen tulee ottaa huomioon myös pakkokeinojen käyttöä pohdittaessa.⁵⁵

Pakkokeinojen käytön tulee perustua aina lain nimenomaisiin säännöksiin⁵⁶. Pakkokeinojen käyttö edellyttää vähintään, että rikoksen epäillään tapahtuneen. Pakkokeinojen käyttöä ei kuitenkaan ole rajattu mihinkään tiettyyn rikosprosessin vaiheeseen, vaan laissa säädetyin edellytyksin niitä voidaan käyttää niin esitutkinnan, syyteharkinnan kuin rikosoikeudenkäynnin aikana sekä joissain tapauksissa vielä oikeudenkäynnin päätyttyä. Niitä ei kuitenkaan voida käyttää ennen esitutkinnan aloittamista.⁵⁷

Rikosprosessuaaliset pakkokeinot voidaan jaotella useammalla eri tavalla ryhmiin, joista yhtenä esimerkkinä on Jokelan tapa jaotella pakkokeinot seuraavanlaisiin ryhmiin:

- vapauteen kohdistuvat pakkokeinot (esim. pidättäminen⁵⁸)
- henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kohdistuvat pakkokeinot (esim. henkilöntarkastus⁵⁹)
- henkilön elämänpiiriin kohdistuvat pakkokeinot (esim. telekuuntelu ja -valvonta⁶⁰)
- esineisiin ja omaisuuteen kohdistuvat pakkokeinot (esim. takavarikko⁶¹).⁶²

Tämä jaottelu on myös oman työni kannalta selkein, koska keskityn vain vapauteen kohdistuviin pakkokeinoihin ja niistäkin vain vangitsemiseen. Näin ollen en käsittele työssäni tarkemmin muita pakkokeinoryhmiä lainkaan.

Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käytölle on määritelty lainsäädännössä edellytykset, joiden tulee aina täytyä, jotta pakkokeinoja voidaan käyttää. Kuten jo edellä totesin, tärkeimpänä edellytyksenä pakkokeinojen käytölle on todettu tai epäilty rikos, jota tutkitaan.

---

⁵⁵ Jokela 2018, 196-197.

⁵⁶ Jokela 2018, 196-197.

⁵⁷ Helminen 2014, 722, 724.

⁵⁸ PKL 2:5.

⁵⁹ PKL 8:31.

⁶⁰ PKL 10 luku.

⁶¹ PKL 7 luku.

⁶² Jokela 2018, 197-198.

Rikoksella tarkoitetaan sellaista tekoa tai tekemättä jättämistä, joka täyttää jonkin rikoksen subjektiiviset sekä objektiiviset tunnusmerkistökijät. Rikosepäily sekä siihen liittyvän epäilyn todennäköisyys ovat pakkokeinojen käytön yleisiä edellytyksiä.⁶³ Yleisten edellytysten lisäksi pakkokeinojen käytölle on määritelty erityisiä edellytyksiä, joiden tulee myös täytyä. Yleisesti ottaen erityisillä edellytyksillä tarkoitetaan jokaisen pakkokeinon kohdalle säänneltyjä lisäedellytyksiä, jotka tulee käsitellä aina erikseen kyseisen pakkokeinon kohdalla.⁶⁴

Pakkokeinoja käytettäessä on huomioitava edellä mainittujen edellytysten lisäksi periaatteet, jotka asettavat rajoituksia pakkokeinojen käytölle. Aiemmin luvussa 3.2 avasin esitutkintalaissa säädettyjä esitutkintaan vaikuttavia periaatteita. Näitä esitutkintaperiaatteita noudatetaan pääsääntöisesti sellaisenaan myös pakkokeinoja käytettäessä. Pakkokeinojen kannalta keskeisimmät periaatteet on kuitenkin kirjattu vielä erikseen pakkokeinolain 1. lukuun, joita ovat suhteellisuus- ja hienotunteisuusperiaate sekä vähimmän haitan periaate.⁶⁵ Näiden periaatteiden lisäksi pakkokeinolain toiseen lukuun on kirjattu niin sanottu kohtuullisuusperiaate: kohtuuttoman pidättämisen kieltö⁶⁶ sekä kohtuuttoman vangitsemisen kieltö⁶⁷, jotka tulee myös ottaa huomioon pakkokeinoja käytettäessä⁶⁸. Kyseinen periaate on erittäin tärkeä ja oleellinen lapsen edun kannalta rikosprosessissa ja palaan siihen tarkemmin vielä tämän luvun lopussa.

3.4.1 Vangitseminen

Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot kohdistuvat siis perustuslain 7 ja 9 §:n mukaiseen liikkumisvapauteen⁶⁹. Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot lähtevät lievimmästä (kiinniotto) ja päättyvät pidättämisen kautta ankarimpaan (vangitseminen) toimenpiteeseen, mikäli pakkokeinojen käytön edellytykset täyttyvät. Vangitseminen on ankarin henkilön vapauteen kohdistuvista pakkokeinoista, minkä vuoksi siitä päättäminen kuuluu aina

---

⁶³ *Helminen* 2014, 745.

⁶⁴ *Kukkonen & Tolvanen* 2011, 186.

⁶⁵ *Kukkonen & Tolvanen* 2011, 193-194.

⁶⁶ *PKL* 2:6.

⁶⁷ *PKL* 2:13.

⁶⁸ *Jokela* 2018, 199.

⁶⁹ *Kukkonen & Tolvanen* 2011, 203.

tuomioistuimelle.⁷⁰ Vangitsemisella tarkoitetaan toimenpidettä, jolla puututaan rikoksesta epäillyn vapauteen pitämällä häntä pakolla säilössä rikosprosessin eri vaiheiden turvaamiseksi⁷¹. Kun epäilty vangitaan rikosepäilyn vuoksi, puhutaan tutkintavankeudesta ja epäillyn asema muuttuu ”tutkintavangiksi”⁷².

Jo hallituksen esityksessä 14/1985 vangitsemisen tarkoituksiksi on määritelty esitutinnan, oikeudenkäynnin tai rangaistuksen täytäntöönpanon turvaaminen tai vaihtoehtoisesti rikollisen toiminnan jatkamisen estäminen.⁷³ Vangitsemisen edellytykset ovat käytännössä samat kuin pidättämisenkin edellytykset. Mutta, koska työni käsittelee vangitsemista, käyn nämä edellytykset vain vangitsemisen näkökulmasta.

3.4.2 Vangitsemisen edellytykset

Oleellisin vangitsemisen edellytys on kirjattu pakkokeinolain 2 luvun 11 §:n 1momenttiin. Lainkohdan mukaan tuomioistun, saa rikoksesta todennäköisin syin epäillyn määrätä vangittavaksi vain vangitsemisvaatimuksen esittämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta⁷⁴. Vangitsemisen muut edellytykset jaetaan yleisiin ja erityisiin edellytyksiin aivan niin kuin kaikkien muidenkin pakkokeinojen kohdalla. Vangitsemisessä on kuitenkin kyse pidempi aikaisesta vapauden menetyksestä, jonka vuoksi sen edellytyksiä tulee tulkita selvästi tiukemmin.⁷⁵

Vangitsemisen yleisenä edellytyksenä on, että vangittavaksi vaadittavaa epäillään rikoksesta todennäköisin syin⁷⁶. Lisäksi yleisiin edellytyksiin kuuluu, että todennäköisin syin epäilty rikos on sellainen, josta säädetty rangaistus on vähintään vuosi vankeutta⁷⁷. Pakkokeinojen osalta rangaistusmaksimia tarkasteltaessa ei oteta huomioon rangaistuksen yleisiä vähentämisperusteita, kuten alle 18-vuden ikää, vaikka sillä muuten onkin iso merkitys⁷⁸.

---

⁷⁰ Jokela 2018, 199-200, 206.

⁷¹ Kukkonen & Tolvanen 2011, 226.

⁷² Helminen 2014, 847-848.

⁷³ HE 14/1985 vp, 44.

⁷⁴ PKL 2:11,1.

⁷⁵ Jokela 2018, 207.

⁷⁶ Helminen 2014, 850.

⁷⁷ Kukkonen & Tolvanen 2011, 227.

⁷⁸ Helminen 2014, 829.

Todennäköisyyden astetta määriteltäessä on kyse näyttökynnyksen arvioimisesta. Ilmaus ”todennäköisin syin” merkitsee korkeampaa todennäköisyyttä ja matemaattisesti ilmaistuna tarkoittaa sitä, että kyseisessä tilanteessa epäilyn todennäköisyyden tulee olla enemmän kuin 50 prosenttia.⁷⁹

Yleisten edellytysten lisäksi vangitsemisen käyttäminen vaatii vähintään yhden erityisedellytyksen täyttymistä. Nämä erityiset edellytykset on lueteltu kattavasti pakkokeinolain 2 luvun 5 §:ssä pidättämisen edellytyksissä. Kyseisen pykälän mukaan erityisillä edellytyksillä tarkoitetaan kolmea vaihtoehtoista vaaraedellytystä. Näille edellytyksille riittää syytä epäillä -todennäköisyyskynnyksen täytyminen. Jokaista vaaraedellytystä tulee arvioida kyseisen epäilyn kohdalla erikseen ja häneen liittyvien olosuhteiden näkökulmasta.⁸⁰

Pakkokeinolain 2 luvun 5 §:ssä määritellyt vaaraedellytykset ovat paonvaara, sotkemisvaara ja jatkamisvaara. Näistä edellytyksistä ilmenee samalla rikosprosessuaalisen vapaudenriiston tarkoitus. Paonvaarassa on kyse siitä, että epäilty lähtisi pakoon tai muuten karttaisi mm. esitutkintaa tai rangaistuksen täytäntöönpanoa ja näin ollen se voi olla relevantti koko rikosprosessin ajan. Esitutkinnan alkuvaiheessa taas suurimmillaan on sotkemisvaara, millä tarkoitetaan tutkinnan häiritsemistä esimerkiksi todisteita hävittämällä ja tuhoamalla. Myös pyrkimys vaikuttaa asianomistajaan, todistajiin tai rikoskumppaniin kuuluu sotkemisvaaraan ja voi tulla kyseeseen aina tuomion antamiseen asti. Jatkamisvaara eroaakin sitten täysin kahdesta aiemmasta. Jatkamisvaarassa on kyse preventiivisestä toimenpiteestä, jolla pyritään katkaisemaan rikollisen toiminnan jatkaminen. Kaikkien edellä mainittujen edellytysten täyttymistä tulee arvioida tapauksessa ilmenneiden objektiivisten seikkojen pohjalta.⁸¹

Yllä mainituissa tilanteissa kyse on niin sanotusti säännönmukaisista tapauksista. On kuitenkin olemassa myös poikkeavia tilanteita, joissa pidättämisen sekä vangitsemisen edellytykset täyttyvät hieman toisin. Näitä tilanteita ovat niin sanottu puolipakollinen vangitseminen, eli rikoksesta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin alle kaksi vuotta

---

⁷⁹ *Helminen* 2014, 755.

⁸⁰ *Helminen* 2014, 850; *Kukkonen & Tolvanen* 2011, 227.

⁸¹ *Helminen* 2014, 828-829.

vankeutta, vangitseminen identifiointitarkoituksessa, eli epäilty on tuntematon eikä suostu kertomaan tietojaan, sekä kvalifioitu paonvaara, eli epäillyltä puuttuu vakituinen asunto Suomesta ja olosuhteiden ja epäillyn käytöksen vuoksi on todennäköistä, että hän pakenee ulkomaille.⁸² Näiden lisäksi vangitsemiselle on vielä kaksi poikkeuksellisempaa edellytystä. Toinen on tilanne, jossa epäilyn aste jää syytä epäillä -tasolle, mutta epäillyn vangitseminen on erittäin tärkeää odotettavissa olevan lisäselvityksen vuoksi. Ja viimeisenä edellytyksenä mainittakoon tilanne, jossa epäiltyä tullaan pyytämään luovutettavaksi ulkomailta Suomeen.⁸³

3.4.3 Kohtuuttoman pidättämisen ja vangitsemisen kiellot

Alle 15-vuotiaan rikollisesta teosta epäillyn pidättäminen eikä vangitseminen ole mahdollista, lainsäädännössä annetun nimenomaisen kiellon vuoksi⁸⁴. Kielto on täysin ehdoton. Lain esitöissä tämä pykälä on nimenomaan haluttu lisätä lakiin korostamaan alle 15-vuotiaan rikollisesta teosta epäillyn asemaa tilanteissa, joissa hänen epäillään syyllistyneen tällaiseen tekoon. Samalla kohtuuttoman pidättämisen kiello on koettu tarpeelliseksi erottaa täysin omaksi pykäläkseen⁸⁵. Kohtuuttoman pidättämisen sekä vangitsemisen kielloilla on suuri merkitys työni tutkimuksellisen luonteen kannalta, minkä vuoksi avaan niitä seuraavaksi hieman tarkemmin.

Jo vuoden 1985 hallituksen esityksessä esitutkinnasta ja pakkokeinoista, lakiin on esitetty lisättäväksi kohtuuttoman vangitsemisen kielloa koskeva pykälä. Kyseisellä pykälällä on tuolloin asetettu vaatimus erittäin painavista perusteista ja pykälä on koskettanut nimenomaan alle 18-vuotiaita rikoksesta epäiltyjä.⁸⁶ Alle 18-vuotiaan kodalla vangitsemiselle esitetty vaatimus erittäin painavista perusteista on luonut pohjan myös rikoslain 6 luvun 9 §:n toiselle momentille, jossa ehdottomalle vankeusrangaistukselle esitetään vastaavanlainen vaatimus⁸⁷.

---

⁸² *Kukkonen & Tolvanen* 2011, 220.

⁸³ *PKL* 2:11,2 ja *PKL* 2:11,3.

⁸⁴ *PKL* 2:5,3 & 2:11,4.

⁸⁵ *HE* 222/2010 vp, 247, 250.

⁸⁶ *HE* 14/1985 vp, 44.

⁸⁷ *RL* 6:9,2.

Kohtuuttoman vangitsemisen kieltö⁸⁸ on lähes saman sisältöinen kuin samassa luvussa aiemmin oleva kohtuuttoman pidättämisen kieltö⁸⁹. Näiden nimenomaiset säännösten kohtuusnäkökohdat on otettava huomioon pidättämisestä ja vangitsemisesta päätettäessä. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon pykälien mukaisesti asian laatu sekä rikoksesta epäillyn henkilöön liittyvät olosuhteet, kuten ikä ja terveys. Kohtuusperusteista ikä voi tulla arvioitavaksi myös todella vanhan rikoksen tekijän kohdalla, mutta pääsääntöisesti kyse on alle 18-vuotiaasta rikoksen tekijästä.⁹⁰

Pakkokeinolain esitöissä on korostettu pidättämisen ja vangitsemisen erityisen haitallista vaikutusta lapseen, minkä vuoksi alle 18-vuotiaan vangitsemista tulisi välttää, mikäli mahdollista⁹¹. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisuisaan korostanut tutkintavankeuden käyttöä alaikäisten rikoksesta epäiltyjen kohdalla viimesijaisena keinona. Lisäksi EIT on ratkaisuisaan korostanut tutkintavankeuden mahdollisimman lyhyttä kestoa alaikäisen vangitsemisen kohdalla, esimerkiksi *Nart v. Turkki* 6.5.2008. Kyseisessä tapauksessa alaikäistä on pidetty tutkintavankina 48 vuorokauden ajan. EIT on ratkaisussaan vedonnut Euroopan Neuvoston ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan 3 kohtaan korostaen tutkintavankeuden ajan pitämistä niin lyhyenä kuin mahdollista, kun kyse on alaikäisestä.⁹²

Koska alaikäisen kohdalla tutkintavankeuden tulee olla viimesijainen keino, on tälle tarpeen pohtia vaihtoehtoja. Pohdinkin mahdollisia vaihtoehtoja pakkokeinolain ulkopuolelta, ja nimenomaan lastensuojelulaista. Ennen näihin pohdintoihin menemistä, on kuitenkin syytä avata lastensuojelulakia tarkemmin oleellisilta osin.

---

⁸⁸ PKL 2:13.

⁸⁹ PKL 2:6.

⁹⁰ Helminen 2014, 99.

⁹¹ HE 222/2010 vp, 248.

⁹² *European Court of Human Rights Nart v. Turkey* 6.5.2008, 1-3 & 7-8.

4 LASTENSUOJELU JA LAINSÄÄDÄNTÖ

4.1 Lastensuojelulaki

Olen jo työn alkuvaiheessa todennut lapsen oikeudellisen aseman olevan turvattu niin kansainvälisten sopimusten kuin kansallisenkin lainsäädännön tasolla. Myös käsitteen ”lapsen etu” olen määritellyt jo johdannossa. Lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvallinen kasvuympäristö sekä oikeus erityiseen suojeluun. Näiden oikeuksien turvaamiseksi on säädetty lastensuojelulaki (LSL13.4.2007/417) ja tavoitteet on kirjattu lain 1 §:ään lain tarkoituksiksi.⁹³

Lastensuojelulaista erotettu laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (LHL 8.4.1983/361) määrittelee lapsen huollon tarkoituksen, joka on tärkeässä roolissa myös lastensuojelulain kannalta. Lapsen huollon tarkoituksiksi on määritelty lapsen hyvinvoinnin ja tasapainoisen kehityksen turvaaminen lapsen yksilölliset tarpeet ja toivomukset huomioiden.⁹⁴ Suomen perustuslain esitöissä lapsen hyvinvointi on määritelty laajasti ymmärrettäväksi niin henkisenä kuin aineellisenä hyvinvointina. Lain esitöissä tuodaan esiin myös perustuslain 19 §:n 3 momentin korostama perheen merkitys lapsen luonnollisena kasvu- ja elinympäristönä.⁹⁵

Lastensuojelulain ensisijaisena tavoitteena on jo vuosien ajan ollut lapsen edun ja oikeuksien selvittäminen ja sen huomioimisen turvaaminen lastensuojelua toteutettaessa. Lain esitöissä lapselle on annettu etusija erityiseen suojeluun sekä turvattu tiettyjä erityisoikeuksia, jotka koskevat vain lapsia.⁹⁶ Lastensuojelulaki tähtääkin kehittämään lasten kasvuoloja, tukemaan huoltajia kasvatuksessa sekä kaikissa tilanteissa turvaamaan lapsen huollon⁹⁷. Lisäksi lain pyrkimyksenä on edistää viranomaisten yhteistyötä lasten ja nuortenhyvinvoinnin turvaamisessa.⁹⁸

---

⁹³ *THL käsikirja* 2016.

⁹⁴ *Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta* 1:1.

⁹⁵ *Saastamoinen* 2016, 25-26.

⁹⁶ *HE* 252/2006 vp, 8.

⁹⁷ *Mahkonen* 2003, 38.

⁹⁸ *HE* 252/2006 vp, 8.

Lastensuojelulaissa sekä lain esitöissä on määritelty vastuun lapsen hyvinvoinnista kuuluvan lapsen vanhemmille sekä muille huoltajille, jotka tästä ovat ensisijaisesti vastuussa. Lastensuojelulain 2 §:n mukaan lapsen huollosta vastuussa olevan huoltajan täytyy turvata lapsen hyvinvointi sekä tasapainoinen kasvatus, niin kuin aiemmin mainitussa laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta säännellään. Lain esitöissä lastensuojelun yhdeksi tärkeimmäksi tehtäväksi on määritelty lapsen huoltajien kasvatusmahdollisuuksien tukeminen. Esitöissä kuitenkin korostetaan lasten edun ja oikeuksien toteutumista lastensuojelussa myös silloin, kun lapsen huoltaja ei siihen kykene tai lapsi vakavasti vaarantaa terveytensä ja kehityksensä omalla käyttäytymisellään.⁹⁹

4.2 Lastensuojelun prosessi ja asiakkuus

Lastensuojelulaki on säädetty turvaamaan kaikkien Suomessa asuvien alle 18-vuotiaiden lasten etu, mutta kaikista lapsista ei kuitenkaan koskaan tule lastensuojelun asiakkaita¹⁰⁰. Lastensuojelun asiakkuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa lapselle tai lapsen perheelle annetaan lastensuojelulaissa tarkoitettuja palveluita tai muuta tukea.¹⁰¹ Miten lastensuojelun asiakkuus sitten alkaa joidenkin perheiden kohdalla?

Lastensuojeluprosessi saa alkunsa, kun lastensuojeluviranomaiselle tehdään hakemus tai ilmoitus lastensuojelun tarpeen selvittämisestä. Ilmoituksen voi tehdä esimerkiksi poliisi, opettaja tai jopa naapuri, mikäli hän arvioi lapsen kehityksen olevan vaarassa.¹⁰² Ilmoituksesta seuraa selvitysvaihe, jossa sosiaaliviranomainen arvioi lastensuojelutoimenpiteiden tarpeellisuutta. Mikäli sosiaalityöntekijän arvioinnista käy ilmi, että lastensuojelulle tai kiireellisille lastensuojelutoimenpiteille on tarvetta, alkaa *lastensuojelun asiakkuus*¹⁰³. Lastensuojelulle arvioidaan olevan tarvetta esimerkiksi silloin, kun lapsen kasvuolosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen vaarantavat hänen kehitystään tai terveystään.¹⁰⁴

---

⁹⁹ HE 252/2006 vp, 8.

¹⁰⁰ Mahkonen 2003, 25.

¹⁰¹ THL *Lastensuojelun käsikirja*, 17.8.2017.

¹⁰² LSL 25 §, Rätty 2015, 236-237.

¹⁰³ LSL 27 §.

¹⁰⁴ Rätty 2015, 257.

Kun lastensuojelun asiakkuus on alkanut ja tarve lastensuojelulle todettu, laaditaan lapselle asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa arvioidaan lapsen etua sekä erilaisten toimenpiteiden vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen. Asiakassuunnitelmaan arvioidaan lapsen ja hänen perheensä tarvitsemia palveluja ja tukitoimia.¹⁰⁵ Lastensuojeluprosessi etenee asiakassuunnitelman mukaisesti tarvittavien lastensuojelutoimenpiteiden tukemana. Lastensuojelun asiakkuus voi olla hyvinkin lyhytkestoinen ja tilapäinen tai se voi kestää lähes koko alaikäisen lapsen elämän.

4.3 Periaatteet

Lastensuojelun asiakkuuden alkamista ja toimenpiteitä pohdittaessa tulee huomioida lastensuojelun periaatteet. Lastensuojelun keskeisistä periaatteista on säännelty lastensuojelulain neljännessä pykälässä. Lastensuojelun tärkeimpänä periaatteena lapsen edun toteuttamisen rinnalla pidetään lastensuojelun tehtävää edistää lapsen hyvinvointia sekä myönteistä kehitystä. Tähän pyritään lastensuojelussa tukemalla lapsen huoltajia sekä muita hänen huolenpidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä. Lastensuojelun pyrkimyksenä on ehkäistä lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua havaittuihin ongelmiin riittävän ajoissa.¹⁰⁶

Lastensuojelun keskeisimpiä periaatteita on paljon esillä ollut lapsen etu ja sen arvioiminen pohdittaessa lastensuojelullisten toimenpiteiden tarvetta ja käyttöä. Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota myös lastensuojelulain 4 §:n 2 momentissa mainittuihin seitsemään kohtaan ja kuinka lastensuojelun toimenpiteillä nämä voidaan lapselle turvata. Nämä lapselle turvattavat edut ovat lastensuojelulain 4 §:n mukaan seuraavanlaiset:

- *tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;*
- *mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon;*
- *taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen;*
- *turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;*

---

¹⁰⁵ Rätty 2015, 272.

¹⁰⁶ LSL 13.4.2007/417.

- *itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen;*
- *mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; sekä*
- *kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.*

Näiden lisäksi lakiin on määritelty lastensuojelun periaatteeksi mahdollisimman hienovarainen toiminta sekä avohuollon ensisijaisuus. Avohuolto perustuu perheen vapaaehtoisuuteen ja sen keskeisimpiä tukitoimia ovat muun muassa taloudellinen tuki koulutukseen tai perhekuntoutus¹⁰⁷. Jos kyseeseen tulee sijoitus, täytyy toimia viivytyksettä ja huomioiden tavoite perheen jälleen yhdistymisestä lapsen edun mukaisesti.¹⁰⁸ Sijoituksella tarkoitetaan lapsen sijoittamista esimerkiksi lastensuojelulaitokseen sijaishuoltoon¹⁰⁹.

4.4 Huostaanotto ja sijaishuolto

Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet, joiden käyttöä työssäni arvioin pakkokeinolain mukaisen vangitsemisen sijaan, on mahdollista toteuttaa vain sijaishuollossa. Tästä johtuen lastensuojelulain mukaisista toimenpiteistä perehdyn työssäni tarkemmin vain lapsen sijoittamiseen laitokseen sekä lyhyesti lapsen huostaanottoon, mikä edeltää sijoittamista. Huostaanotto on lastensuojelun viimesijaisin kuten vankeuskin on pakkokeinojen kohdalla. Huostaanotolla puututaan lapsen perusoikeuteen henkilökohtaisesta vapaudesta.¹¹⁰ Siitä huolimatta huostaanottoa ei tarkastella varsinaisesti vapaudenriistona, mutta lastensuojelulaitoksissa sovelletut käytännöt voivat joskus olla tosiasiallisia vapaudenriistoja¹¹¹.

Lapsen huostaanotolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle sijaishuoltoon, sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan, kuten lastensuojelulaitokseen. Tilanteet, joissa lapsi tulee ottaa huostaan, on määritelty lastensuojelulain 40 §:ssä. Lastensuojelulain 40.1.1 §:n mukaan lapsi on otettava huostaan, mikäli lapsen huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa on puutteita, jotka uhkaavat vaarantaa lapsen edun. Tässä tapauksessa

---

¹⁰⁷ Rätty 2015, 313-318.

¹⁰⁸ LSL 13.4.2007/417.

¹⁰⁹ Rätty 2015, 345.

¹¹⁰ Rätty 2015, 359-360.

¹¹¹ Aer 2012, 17-20.

kuitenkin oleellisempaa on pykälän toinen kohta, jossa huostaan oton edellytyksenä on lapsen oma käytös. Tällaisena pidetään muun muassa lapsen rikoskäyttäytymistä.¹¹² Lain esitöiden mukaan edellytyksen täyttymiseksi, lapsen tekemän rikoksen tulisi olla sellainen, josta voi seurata ankarampi rangaistus kuin sakkoa tai 6 kuukautta vankeutta. Myös toistuvia vähäisiä rikoksia voidaan pitää edellytyksenä huostaanotolle.¹¹³ Lisäksi lastensuojelulain 40 § edellyttää, että lastensuojelulain 7 §:n mukaiset avohuollon toimenpiteet ovat riittämättömät sekä huostaanoton voidaan arvioida olevan lapsen edun mukaista¹¹⁴.

Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää mm. perhehoitona tai laitoshuoltona. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulee ottaa huomioon ne perusteet, joilla lapsen huostaanottoon on päädytty. Esimerkiksi laitokseen sijoitetaan lähes poikkeuksetta lapset, jotka otetaan huostaan rikosperusteisesti. Lastensuojelun toimenpiteitä voidaan siis periaatteessa pitää myös rikosten seuraamuksina. Lastensuojelu toimenpiteet eivät kuitenkaan ole luonteeltaan rangaistuksen omaisia eikä lähtökohtaisesti lastensuojelujärjestelmä toimi rikosperusteisesti.¹¹⁵

4.5 Rajoitustoimenpiteet ja niiden edellytykset

Lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet, joita työssäni pohdin ovat liikkumisvapauden rajoittaminen¹¹⁶ sekä eristäminen¹¹⁷. Rajoitustoimenpiteille on säädetty yleiset ja erityiset edellytykset, vähän niin kuin vangitsemisellekin. Yleiset edellytykset on määritelty hallituksen esityksen pohjalta toimenpiteiden tavoitteita mukaillen omaksi pykäläkseen. Erityiset edellytykset taas löytyvät aina kyseisen toimenpiteen mukaisesta pykälästä ja niitä tulee arvioida tapauskohtaisesti.¹¹⁸

---

¹¹² *LSL 13.4.2007/417, Marttunen 2008, 177.*

¹¹³ *HE 252/2006 vp, 20.*

¹¹⁴ *LSL 13.4.2007/417.*

¹¹⁵ *Marttunen 2008; 362-365, 373-375.*

¹¹⁶ *LSL 69a §.*

¹¹⁷ *LSL 70 §.*

¹¹⁸ *LSL 13.4.2007/417.*

Rajoitustoimenpiteillä voidaan puuttua välttämättömissä määrin perustuslailla lapselle turvattuihin perusoikeuksiin.¹¹⁹ Rajoitusten tulee kuitenkin perustua aina lakiin ja niiden tulee olla täsmällisiä sekä tarkkarajaisia. Lisäksi lapsen perusoikeuksia rajoittavien toimenpiteiden tulee täyttää hyväksyttävyyys ja välttämättömyysvaatimukset.¹²⁰ Lapsen perusoikeuksia ei kuitenkaan saa rajoittaa enempää kuin on tarpeen lapsen huollon toteutumiseksi¹²¹. Rajoitustoimenpiteiden yleisiä edellytyksiä on tarkennettu uudessa voimaan tulleessa säännöksessä¹²². Rajoitusten käytön edellytyksiä tarkentamalla on haluttu vahvistaa sijaishuollossa olevan lapsen oikeusturvaa sekä ehkäistä lapseen kohdistuvaa kaltoinkohtelua. Lainsäädännön muuttamisella on pyritty myös varmistamaan lapsen ihmisarvon kunnioittaminen rajoitustoimenpiteidenkin käytössä.¹²³

Rajoitusten käytön perusedellytyksenä ja tavoitteena on turvata sijoitukseen johtaneen tarkoituksen toteutuminen, kuten esimerkiksi rikoskierteen katkaiseminen. Rajoituksen käyttämisen tulee myös olla välttämätöntä mm. lapsen oman terveyden vakavan vaarantumisen ehkäisemiseksi. Käytön välttämättömyys ulottuu myös ehkäisemään muiden henkilöiden terveyden vaarantumista tai merkittävää omaisuusvahinkoa.¹²⁴ Lain esitöiden mukaan rajoituksia saa käyttää vain silloin, kun se on lapsen edun mukaista. Tällöinkin käytettävää toimenpidettä tulee arvioida suhteessa lapsen ikään ja kehitystasoon sekä suojeltavaan etuun nähden. Mikäli on mahdollista ennen rajoituksen käyttämistä, tulee myös selvittää lapsen oma näkemys ja mielipide toimenpiteen käyttämisestä. Rajoituksien tulee kuitenkin olla aina viimesijainen keino, eikä niitä saa käyttää, jos jokin lievempi vaihtoehto olisi toimiva.¹²⁵

Uuden lain esitöissä on korostettu rajoitusten käytön hyväksyttävyyttä sekä suhteellisuusvaatimusta. Lastensuojelulaissa suhteellisuusperiaate poikkeaa rikosoikeudellisesta periaatteesta siinä, että lastensuojelussa suhteellisuutta mitataan lapsen edun ja hoidon tarpeella eikä epäillyllä rikoksella¹²⁶. Rajoitustoimenpiteiden hyväksyttävyyys

---

¹¹⁹ HE 225/2004 vp, 4.

¹²⁰ HE 237/2018 vp, 62, 66.

¹²¹ HE 225/2004 vp, 13.

¹²² Suomen sädöskokoelma (SäädK) 542/2019, 61a §.

¹²³ HE 237/2018 vp, 40, 54.

¹²⁴ SäädK 542/2019, 61a § 1,2 & 1,3.

¹²⁵ HE 237/2018 vp, 54.

¹²⁶ Marttunen 2008, 368.

tarkoittaa rajoitusten käyttämistä vain yleisesti hyväksytyyn tarkoitukseen eikä niitä näin ollen saa käyttää rangaistuksenomaisesti eikä kurinpidollisesti. Rajoitustoimenpiteiden edellytykset eivät täyty samalla tavalla tilanteissa, joissa esimerkiksi vangitsemisen edellytykset täyttyvät eikä näin ollen ole lain mukaan mahdollista käyttää näitä toimenpiteitä vangitsemisen sijaan. Rajoituksia käytettäessä on myös varmistuttava siitä, että tavoiteltu hyöty on aiheutuvia haittoja tärkeämpää eikä haluttuun päämäärään ole mahdollista päästä perusoikeuksiin lievemmin puuttumalla. Rajoituksilla ei saa aiheuttaa lapselle tarpeetonta haittaa tai vahinkoa. Lisäksi rajoitusten käyttö on toteutettava turvallisesti lapsen perustarpeita kunnioittaen, kuten perusopetusta tai jatkokoulutusta.¹²⁷

4.5.1 Liikkumisvapauden rajoittaminen

Lapsen liikkumisvapautta voidaan rajoittaa laitoksessa lastensuojelulain 69a §:n mukaisesti, jos yleisten edellytysten lisäksi lapsi on käytöksellään vaarantanut vakavasti terveyttään ja kehitystään mm. päihteitä käyttämällä tai syyllistymällä vähäistä suurempaan rikolliseen tekoon, joko ennen sijoitusta laitokseen tai laitoksessa ollessaan. Lisäksi lapsen liikkumisvapautta on mahdollista rajoittaa välttämättömissä määrin, jos se on muutoin tarpeen lapsen huollon kannalta hänen käyttäytymisensä vuoksi.¹²⁸ Liikkumisvapautta voidaan rajoittaa asettamalla lapselle kielto poistua laitoksen alueelta tai laitoksen yksikön asuintiloista tietyn määräajan kuluessa. Lapsi saa poistua tällöin alueelta vain laitoksen työntekijöiden seurassa, mutta lasta ei voida lukita mihinkään tilaan.¹²⁹

Lapsen liikkumisvapauden rajoittamista peilattaessa vangitseminen erityisiin vaaraedellytyksiin on huomattavissa tilanteita, joissa jo liikkumisvapauden rajoittaminen riittäisi poistamaan vaaraedellytyksen. Esimerkiksi, jos ainut vaaraedellytys vangitsemiselle olisi karttamisvaara, voitaisiin tämä periaatteessa poistaa antamalla lapselle käsky pysyä laitoksen alueella. Vastaavasti myös joissain tapauksissa jatkamisvaara pystyttäisiin poistamaan vain lapsen liikkumisvapautta rajoittamalla. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, jos lapsen jatkuvat rikokset keskittyvät laitoksen ulkopuolella tapahtuviin tekoihin kuten varkaudet. Hankalampi tilanne on kuitenkin silloin, jos kyseessä olisi ehkä se kaikista yleisin

¹²⁷ HE 237/2018 vp, 66-68.

¹²⁸ LSL 13.4.2007/417.

¹²⁹ Rätty 2015, 585.

vaaraedellytys, eli sotkemisvaara. Sotkemisvaarassa kyse voi olla niin monesta asiasta kuten vaikuttamisesta tekijäkumppaneihin, todistajiin tai asianomistajiin tai todisteiden hävittämisestä. Tämän vaaran poistamisen voisikin ajatella olevan mahdollista vain lastensuojelulain mukaisella eristämällä.

4.5.2 Eristäminen

Lastensuojelulain mukainen eristäminen on kaikista kovin rajoitustoimenpide, mitä sijaishuollossa on mahdollista käyttää. Eristämisen edellytykset ovat kuitenkin hyvin tarkat ja lastensuojelulain 70 §:n mukaan ”lapsi saadaan eristää laitoksen muista lapsista, jos hän käyttäytymisensä perusteella on vaaraksi itselleen tai muille taikka jos eristäminen on muusta erityisen perustellusta syystä lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämätöntä”. Lain esitöiden mukaan eristyksen edellytykset voivat täytyä esimerkiksi lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti laitoksen muita lapsia kohtaan tai lapsen ollessa voimakkaasti päihtynyt tai psykoosissa. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan eristämisen syyksi ei kuitenkaan olisi riittävää esimerkiksi karkaaminen tai alueelta luvaton poistuminen.¹³⁰ Lain esitöiden mukaan eristämistä tulee käyttää vasta, kun lapsi jo käyttäytyy säännöksen mukaisella tavalla. Eristämistä ei näin ollen saa käyttää liioin ennakolta kuin kasvatuksellisessa mielessäkään.¹³¹ Eristämisen sijasta on myös aina mietittävä lievempiä keinoja ensin, eikä eristäminen saa yhtäjaksoisesti kestää koskaan enempää kuin 24 tuntia. Vuorokauden kestävä eristäminenkin on mahdollista vain, jos 12 tunnin eristämisen jälkeen edellytykset eristämälle ovat yhä voimassa ja laitoksen johtaja on tehnyt uuden päätöksen asiasta.¹³²

Eristämistä vaihtoehtona vangitsemiselle pohdittaessa silloin, kun edellytyksenä on sotkemisvaara täytyy nähdä koko kuva. Eristyksissä lapsi ei pääse fyysisesti tekemisiin muiden rikoksen osallisten kanssa eikä pysty hävittämään todisteita. Eristäminen ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita täyttä yhteydenpidon rajoittamista vaan lapsella voi yhä

¹³⁰ HE 225/2004 vp, 25-26.

¹³¹ HE 225/2004 vp, 101.

¹³² Rätty 2015, 588-589, SädK 542/2019, 7-8.

olla mahdollisuus päästä keskustelemaan esimerkiksi vanhempiensa kanssa puhelimitse. Jotta myös lapsen yhteydenotot lähipiirissä oleviin mahdollisiin asianosaisiin voitaisiin estää, tulisi erikseen harkita lastensuojelulain mukaista yhteydenpidon rajoittamista¹³³. Eristäminen tapahtuu kuitenkin aina lastensuojelulaitoksen tiloissa ja näin ollen se on ympäristönä lapselle selvästi vähemmän vahingollinen kuin vankila.

---

¹³³ *LSL* 62 §. Sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpitoa vanhempiensa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin voidaan rajoittaa pykälän mukaan, mikäli yhteydenpito mm. vaarantaisi lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteuttamisen tai siitä olisi vaaraa lapsen kehitykselle.

5 LAPSIDIREKTIIVI

5.1 Direktiivin sisällöstä

Euroopan unioni antaa eri asteisia määräyksiä, joilla säätelee ja ohjaa jäsenmaidensa lainsäädäntöä. Direktiivi on EU:n antamista määräyksistä toiseksi vahvin sekä vahvempi kuin jäsenmaiden omat lait ja säännökset. Direktiivi itsessään on ohje, jonka mukaan jäsenmaiden tulee laatia omat lakinsa. Jokainen valtio valitsee itse, miten direktiivin määräykset toteuttaa, mutta direktiivi ohjaa maan sisäistä lainsäädäntöä haluttuun suuntaan.¹³⁴

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston direktiivi (EU) 2016/800 eli niin kutsuttu lapsidirektiivi koskee rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen lapsien prosessuaalisia oikeussuojatakeita, joita tulee soveltaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Direktiivi on annettu 11.5.2016 ja jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin edellyttämä lainsäädäntö voimaan 11.6.2019, direktiivi ei siis ole vielä voimassa Suomessa.¹³⁵ Direktiivissä on muutama artikla, joiden vaikutus Suomen lainsäädäntöön on tutkimukseni kannalta oleellista. Tämän vuoksi esittelen työssäni vain näitä artikloja sekä ehdotettuja lakimuutoksia lopuksi vielä ennen johtopäätöksiin siirtymistä.

Tässä tapauksessa oleellisimpia artikloja direktiivissä ovat 10 ja 11, joissa käsitellään vapaudenmenetystä. Artiklan 10 mukaan lapsen vapaudenmenetyksen on oltava missä tahansa menettelyn vaiheessa niin lyhytaikainen kuin mahdollista. Vapaudenmenetyksen keston lisäksi artiklassa korostetaan huomioimaan lapsen yksilöllinen tilanne ja tapauskohtaiset olosuhteet. Artiklan 10 mukaan jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että alaikäistä ei määrätä tutkintavankeuteen kuin vasta viimesijaisena keinona. Artiklan 11 mukaan jäsenvaltioilla on oltava vaihtoehtoisia toimenpiteitä käytettävissä alaikäisen tutkintavankeudelle.¹³⁶

Euroopan parlamentti ja neuvosto on perustellut direktiivin artikloja toteamalla lapsen olevan erityisen haavoittuvassa asemassa vapautensa menettäneenä. Perustelujen mukaan

---

¹³⁴ *EUR-Lex* 11.07.2018.

¹³⁵ *Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja* 2018, 12.

¹³⁶ *Euroopan unionin virallinen lehti* 21.5.2016, L132/15.

vapaudenmenetyks vaikuttaa niin lapsen henkiseen, fyysiseen kuin sosiaaliseenkin kehitykseen sekä voisi vaikeuttaa lapsen sopeutumista takaisin yhteiskuntaan. Euroopan parlamentin ja neuvoston mukaan tutkintavankeudelle vaihtoehtoisia toimenpiteitä tulisi aina olla käytettävissä. Tällaisina toimenpiteinä ne pitävät esimerkiksi lapsen liikkumisen rajoittamista tietyille alueille tai velvollisuutta oleskella määrättyssä paikassa tutkintavankeuden sijaan.¹³⁷

5.2 Täytäntöönpano Suomessa

Lapsidirektiivin täytäntöönpanemiseksi Suomessa on hallitus esittänyt muutettavaksi muun muassa esitutkintalakia sekä pakkokeinolakia muiden lakien ohella. Nämä lakiehdotukset mitä seuraavaksi käyn läpi, eivät siis ole vielä voimassa, mutta ne on tarkoitettu tulemaan voimaan 11.6.2019.¹³⁸ Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa rikosoikeudellisessa prosessissa syytettyjen tai rikoksesta epäiltyjen lasten asemaa¹³⁹.

Lain esitöiden mukaan pakkokeinolain mukaiset kohtuuttoman pidättämisen ja vangitsemisen kiellot vastaavat käytännössä lapsidirektiivin 10 artiklan mukaista korotettua kynnystä alaikäisen vangitsemiselle. Siitä huolimatta hallitus on esittänyt, että artiklan 10 mukaisesti pakkokeinolain 2 lukuun säädettäisiin nimenomaissäännökset 11 § ja 12 §, joiden mukaan alle 18-vuotiasta epäiltyä tai tuomittua ei saa vangita, ellei painavat syyt sitä vaadi.¹⁴⁰ Lain esitöiden mukaan näitä syitä harkittaessa tulisi huomioon ottaa erityisesti rikoksen vakavuus ja epäillyn ikä. Lisäksi uutena momenttina 5 pykälään lisättäisiin edellytykseksi vakavan rikoskierteen katkaiseminen, mikäli lastensuojelun toimenpiteet eivät riittäisi.¹⁴¹

Vaihtoehtoisten toimenpiteiden vaatimuksen osalta hallitus on esityksessään todennut, että artikla ei edellytä lainsäädännön muuttamista. Tätä hallitus on perustellut jo voimassa olevalla matkustuskiellolla¹⁴² tutkintavankeuden vaihtoehtona sekä vuoden 2019 alussa

¹³⁷ *Euroopan unionin virallinen lehti* 21.5.2016, L132/6-7.

¹³⁸ *Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja* 2018, 11.

¹³⁹ *HE 177/2018 vp*, 4.

¹⁴⁰ *HE 177/2018 vp*, 23-24.

¹⁴¹ *HE 177/2018 vp*, 42.

¹⁴² *PKL 5:1*.

voimaan tulleilla tutkinta-arestilla¹⁴³ sekä tehostetulla matkustuskiellolla¹⁴⁴. Lain esitöissä kuitenkin myönnetään muun muassa matkustuskiellon tosiasiallisen toteutumisen valvonnan olevan ongelmallista ja heikkoa resurssien vuoksi.¹⁴⁵ Hallituksen esityksessä lastensuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin ei ole otettu kantaa millään tapaa. Esityksessä kyseisiä toimenpiteitä ei ole edes ajateltu vaihtoehtoisina toimenpiteinä.

---

¹⁴³ *PKL* 2:12a-12j.

¹⁴⁴ *PKL* 5:1a.

¹⁴⁵ *HE* 177/2018 vp, 24-25.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lapsen edun ensisijaisuus ei estä vangitsemasta alle 18-vuotiasta rikoksesta epäiltyä, mikäli pakkokeinolain mukaiset vangitsemisen edellytykset täyttyvät ja vangitsemiselle on erittäin painavia syitä. Siitä huolimatta lapsen vangitseminen nähdään niin haitallisena lyhyt kestoisenakin, että Euroopan Unioni on antanut uuden lapsidirektiivin, jonka mukaan jäsenvaltioilla tulee olla käytössä vaihtoehtoisia toimenpiteitä lapsen vangitsemiselle. Suomi on todennut voimaantulevassa lainsäädännössään, että jo pakkokeinolaista löytyvät matkustuskiellot ja tutkinta-aresti ovat riittäviä vaihtoehtoisia toimenpiteitä, eikä lainsäädäntöä tarvitse sen osalta muuttaa. Hallituksen esityksessä Suomi ei ole edes tunnistanut lastensuojelun toimenpiteitä vaihtoehtoina vangitsemiselle.

Vaikka Suomen lainsäätäjät ovat tällä hetkellä sitä mieltä, että nämä toimenpiteet ovat riittäviä, voi tilanne muuttua esimerkiksi uusien yhä tiukempien EU direktiivien myötä. Tämän vuoksi olisi hyvä olla pohdittuna taustalle valmiiksi muitakin vaihtoehtoja, jotta lainsäädäntöä kyettäisiin muuttamaan tarvittaessa riittävän nopeasti. Nykyiselläänhän lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä ei ole mahdollista lainsäädännön ja lain tulkintojen rajoissa käyttää esitutinnan turvaamiseksi, koska rajoitustoimenpiteiden käyttöä sitoo vahvasti mm. tarkoitussidonnaisuudenperiaate. On kuitenkin tilanteita, joissa toimenpiteiden käyttöä voidaan perustella rikosepäilyjen vuoksi. Tutkimuskysymyksenäni kuitenkin hain vastausta tilanteisiin, joissa lastensuojelulain mukaiset rajoitustoimenpiteet voisivat ylipäättään riittää korvaamaan vankeuden esitutinnan aikana, mikäli laki tämän sallisi.

Vastaus kysymykseen löytyy vangitsemisen erityisiä edellytyksiä sekä rajoitustoimenpiteiden luonnetta tarkasteltaessa. Rajoitustoimenpiteistä siis liikkumisvapauden rajoittamisen ja eristämisen voisi ajatella olevan vaihtoehtoja vangitsemiselle. Vangitsemisen erityisten edellytysten näkökulmasta tämä tarkoittaisi siis sitä, että näillä toimilla tulisi voida käytännössä poistaa sotkemis-, jatkamis- tai karttamisvaara. Näihin edellytyksiin olen jo aiemmin työssäni rajoitustoimenpiteitä peilannut ja pohtinut niiden mahdollisia käyttötilanteita.

Karttamisvaaran ollessa vangitsemisen erityisenä edellytyksenä, eli esimerkiksi silloin, jos lapsella on paljon aiempia etsintäkuulutuksia muun muassa kuulusteluihin tai käräjille ja hän ei ole niitä koskaan noudattanut, tilanne on melko yksinkertainen. Toki karttamisvaara alle 18-vuotiaiden kohdalla on varmasti melko harvinainen vangitsemisen edellytys yksinään. Joka tapauksessa, jos näin olisi, voitaisiin lapsen liikkumisvapautta rajoittaa lastensuojelulaitoksessa rajoitustoimenpiteenä, jolloin lapsi ei saisi poistua laitoksen alueelta ilman laitoksen työntekijää. Näin karttamisvaara poistuisi eikä lasta tarvitsisi vangita.

Sotkemisvaaran olen jo aiemminkin todennut olevan ongelmallinen sen moninaisuuden vuoksi. Eristäminen voisi kuitenkin joissain tapauksissa olla riittävä toimenpide poistamaan sotkemisvaara. Esimerkiksi tilanteissa, joissa rikos on tehty laitoksen ulkopuolella eikä tekoon liity mitään tekovälineitä, kuten pahoinpitely nyrkein ja potkimalla. Tällöinkin eristämisen riittävyttä tulisi pohtia lisäksi mahdollisen asianosaisiin vaikuttamisen kannalta. Jos esim. uhri on epäillyn läheinen tai teossa osallisena on ollut joku tekijän läheinen, ei eristäminen yksinään riitä, mikäli hänen yhteydenpitoaan näihin läheisiin ei ole rajoitettu.

Viimeisessä tapauksessa erityisenä edellytyksenä on lasten kohdalla myös hieman harvinaisempi edellytys, jatkamisvaara. Tämä voisi kuitenkin tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun lapsen epäiltäisiin jatkuvasti lyhyiden aikojen sisällä syyllistyneen moottorikulkuneuvojen käyttövarkauksiin ja tämä rikoskierre tulisi saada katkaistua. Myös edellä kuvatussa tilanteessa laitoshuollossa olevan lapsen liikkumisvapautta rajoittamalla tämä voitaisiin estää, koska lapsi ei saisi poistua ilman ohjaajaa laitoksen alueelta.

Kaikissa kolmessa yllä sekä jo aiemmin työssä mainituissa tilanteissa on kuitenkin ongelmansa. Laitoksessa sijaishuollossa olevia lapsia karkaa laitoksista todella paljon. Vuosittain poliisille tulee noin 3600 virka-apupyyntöä lastensuojeluviranomaisilta, joista iso osa koskettaa laitoksista karanneita lapsia¹⁴⁶. Tähän voin yhtyä myös lyhyen työharjoitteluni perusteella, koska töissä ollessani lähes päivittäin jo vain Helsingin alueella poliisille tuli virka-apupyyntöjä liittyen laitoksista karanneisiin lapsiin. Tämä on mahdollista juuri siksi, että lapset eivät ole laitoksissa vangittuina lukittujen ovien takana. Liikkumisvapauden

---

¹⁴⁶ *Polstat*, poliisin virka-apu alatasot 2010-2018

rajoituksessa lapsia estää vain kielto poistua alueelta, mikä ei käytännössä tarkoita monellekaan laitoksessa olevista lapsista mitään, vaan he poistuvat alueelta tai koulusta päivän aikana heti tilaisuuden saatuaan.

Eristyksen kanssa tilanne on kuitenkin hieman toinen, koska tällöin lapsi pidetään eristykseen määritellyssä tilassa ja häntä vahditaan kokoajan. Eristys on kuitenkin rajattu ajallisesti yhtäjaksoisena korkeintaan 48 tunnin mittaiseksi, jolloin poliiseilla tulisi kiire suorittaa kaikki tarvittavat esitutkintatoimenpiteet ajoissa. Liikkumisvapauden rajoittaminen ei myöskään toimi silloin, jos lapsen toistuvat rikokset ovat esimerkiksi nettipetokset tai pahoinpitelyt, koska lapsi voi edelleen käyttää puhelintaan ja tietokonettaan sekä olla tekemisissä muiden laitoksen lasten kanssa ja näin ollen jatkaa tekojaan. Lisäksi ongelmia teettää se, että monesti vaaraedellytyksistä täyttyy saman aikaisesti useampi.

Suoraa vastausta tutkimuskysymykseen on siis hankala antaa. Tällä hetkellä, tällaisella lainsäädännöllä ja rajoitustoimenpiteiden toteutustavalla lastensuojelulain mukaisia toimia ei voida käyttää vangitsemisen vaihtoehtona esitutkinnan aikana. Periaatteessa kuitenkin lakeja, niiden esitöitä sekä uutta lapsidirektiiviä tulkitsemalla päästään siihen, että lastensuojelulain rajoitustoimenpiteiden käyttö vangitsemisen sijaan voisi tulla vaihtoehdoksi ja olla jopa toivottavaa, varsinkin lapsidirektiiviä tarkasteltaessa. Tämä ei kuitenkaan olisi mahdollista ilman rajoitustoimenpiteiden lainsäädännön sekä esitutkinta- ja pakkokeinolakien pieniä muutoksia sekä toimenpiteiden suorittamisen käytäntöjen kiristämistä laitoksissa. Lastensuojelulainsäädäntöä olisi hyvä muuttaa mm. rajoitustoimenpiteiden osalta suuntaan, joka mahdollistaisi niiden käytön myös rikosperusteisesti, jos vaihtoehtona olisi muuten tutkintavankeus. Myös pakkokeinolakia voisi muuttaa turvaamaan paremmin niin lapsen etua kuin uutta lapsidirektiiviäkin. Vankeudelle vaihtoehtoisina toimenpiteinä voisi jo pakkokeinolaissa tuoda esille lastensuojelulain mahdollisuudet.

7 POHDINTA

Tutkimukseni tavoitteena ja päätarkoituksena oli pohtia, miten lastensuojelulakia voisi hyödyntää alaikäisten vangitsemisten vähentämiseen vai voisiko ollenkaan. Tutkimukseni tarkoituksena ei ollut antaa yksiselitteisiä vastauksia aiheesta tai täydellistä läpivalaisua kysymykseen liittyvästä lainsäädännöstä. Tutkimuksen tavoitteena oli enemmänkin herätellä myös muita pohtimaan asiaa ja ehkä tarttumaan vielä kovemmin aiheeseen ja viemään ideoita ajatuksen tasolta pidemmälle.

Tutkimuksessa esitetyt johtopäätökset eivät ole varmasti ainoita johtopäätöksiä, mitä aiheesta aineiston pohjalta tehdä eikä kiveen hakattuja totuuksia. Johtopäätökset ovat enemmänkin minun tulkintojani esiteltyjen lainsäädäntöjen ja materiaalien pohjalta sekä omia kokemuksia käytännöstä.

Oikeusdogmaattinen opinnäytetyö on itsessään melko haastavaa, varsinkin kaltaiselleni opiskelijalle, jolla ei ole mitään aiempaa kokemusta eikä ymmärrystä asiaan liittyen. Myös niin lastensuojelulaki kuin YK:n lasten oikeuksien sopimuskin olivat minulle lähes täysin vieraita säädöksiä, jonka vuoksi niihin syvällisempi tutustuminen vei oman aikansa. Lähteitä olisi ollut käytettävissä myös lähes rajaton määrä ja pyrinkin käyttämään mahdollisimman paljon ja monipuolisesti eri lähteitä, mutta juuri tuo lähteiden runsaus toi omat haasteensa.

Tutkimuksen aihetta olisi voinut käsitellä vielä syvällisemminkin mutta johtuen opinnäytetyön laadusta ammattikorkeakoulutasoisena, ei se mahdollistanut aiheen tutkimista perinpohjaisesti. Jotta pystyin pysymään ammattikorkeakoulun opinnäytetyön rajoissa, oli aiheen rajaaminen juuri näin suppeaksi todella tärkeää. Mielestäni kuitenkin onnistuin lopulta työssäni ihan hyvin löytämään oleellimmat lait sekä aineistot, joiden pohjalta tutkimuskysymykseen oli mahdollista vastata ja tutkimusta ymmärtää myös sellaisenkin, joka ei ole ikinä aiheeseen mitenkään perehtynyt.

Aihetta olisi mahdollista ja mielenkiintoista tutkia vielä syvällisemmin esimerkiksi ikärajasääntelyn näkökulmasta. Olisiko esimerkiksi alle 15-vuotiaiden rikolliseen tekoon epäiltyjen kohdalla mahdollista toteuttaa kyseisiä toimenpiteitä, jos on tapahtunut jotakin vakavampaa, jotta asia voitaisiin selvittää sen edellyttämällä tavalla. Entä kuinka isoja

muutoksia lainsäädännöissä tulisi tehdä, jotta toimenpiteitä voisi todella käyttää vaihtoehtoina. Mielestäni myös haastattelututkimus esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden todellisesta toteutumisesta laitoksissa voisi olla hyvinkin mielenkiintoinen aiheeseen peilaten.

LÄHTEET

Kirjat ja artikkelit:

Aer, Janne 2012: Lastensuojeluoikeus: lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun oikeudelliset perusteet. Helsinki, Alma Talent Oy.

Ellonen, Noora & Rantaeskola, Satu 2016: Lapsiin kohdistuvien väkivalta- ja seksuaalirikosepäilyjen tutkinta. Tampere, Juvenes Print.

Heikkilä, Marjukka & Rantaeskola, Satu & Suikkanen-Malin Tuija 2018: Lapsen edunvalvonta lastensuojelu- ja rikosprosessissa. Sastamala, Warelia.

Helminen, Klaus 2014: Esitutkinta ja pakkokeinot. 5. painos. Helsinki. Alma Talent Oy.

Jokela, Antti 2018: Rikosprosessioikeus. 5. painos. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.

Kukkonen, Reima & Tolvanen, Matti 2011: Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Joensuu, Alma Talent Oy.

Linna, Tuula 2012: Prosessioikeuden oppikirja. Rovaniemi, Alma Talent Oy.

Mahkonen, Sami 2003: Lastensuojeluilmoitus. Jyväskylä, Gummeruksen kirjapaino.

Marttunen Matti 2008: Nuorisorikosoikeus. Helsinki, Hakapaino Oy.

Räty, Tapio 2015: Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. 3. painos. Porvoo, Bookwell Oy.

Saastamoinen, Kati 2016: Lapsen Suojelu. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Keuruu, Edita Publishing Oy.

Oikeudelliset lähteet:

HE 14/1985 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle esitutkintaa ja pakkokeinoja rikosasioissa koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 225/2004 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

HE 252/2006 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 222/2010 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön uudistamiseksi.

HE 177/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 237/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta.

Suomen säädöskokoelma 542/2019. Helsingissä 24. huhtikuuta 2019.

Sähköiset lähteet:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114527>

luettu 17.2.2019

European Court of Human Rights 2008: Case of Nart v. Turkey.

<file:///C:/Users/lahtt/Downloads/CASE%20OF%20NART%20v.%20TURKEY.pdf> luettu

6.2.2019

Euroopan ihmisoikeussopimus, luettu 16.2.2019

https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_FIN.pdf

Euroopan unionin virallinen lehti 21.5.2016.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2016:132:FULL&from=FI>

luettu 17.2.2019

Hirvonen, Ari 2011: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Helsinki.

https://www.helsinki.fi/sites/default/files/atoms/files/hirvonen_mitka_metodit.pdf Luettu

16.1.2019

Yleissopimus lapsen oikeuksista. Yleiskommentti nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada

etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon (3 artikla, 1 kohta)* 29.5.2013 http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRS_14.pdf luettu 24.1.2019

Launiala, Mika 2013: Esitutinnan funktiot ja esitutkintaperiaatteet. Joensuu, Kopijyvä Oy.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1309-8/urn_isbn_978-952-61-1309-8.pdf luettu 4.2.2019.

Miettinen, Tarmo 2016: Oikeustieteellinen opinnäytetyö, kokoomateos.

<https://www.edilex.fi/kirjat/16170.pdf>

Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja, 2018, Helsinki. Luettu 17.2.2019

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160935/OMML_22_2018_Lapsidirektiivin_t%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6%C3%B6npano.pdf?sequence=4&isAllowed=y

THL Käsikirja 2016. luettu 6.2.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

THL käsikirja, luettu 12.2.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto>

THL käsikirja, luettu 12.2.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-prosessi>

THL käsikirja, luettu 3.3.2019

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/asiakkuuden-alkaminen> , päivitetty 17.8.2017

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista, luettu 7.1.2019.

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

<https://www.lskl.fi/blogi/mita-lapsen-etu-tarkoittaa/> Hanna Heinonen 15.1.2014 / luettu 24.1.2019

<https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/> Esa Iivonen 2/2016 (julkaistu lehdessä ”Lapsemme”) / luettu 24.1.2019